

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŹNIE
W LONDYNIE

ZESZYTY NAUKOWE

SERIA TRZECIA, NR 5, 2017

SYLWIA KRASOŃ

POLSKI UNIWERSYTET NA OBCZYŹNIE, LONDYN

NA TROPIE POLSKICH ARTYSTÓW
W WIELKIEJ BRYTANII
– NA PRZYKŁADZIE TWÓRCZOŚCI
GOSHKI MACUGI I ALICJI PATANOWSKIEJ

Referat, wygłoszony podczas VI Konferencji Kwietniowej zorganizowanej przez Polski Uniwersytet na Obczyźnie (PUNO) w Londynie, dotyczy twórczości dwóch artystek polskiego pochodzenia, działających na arenie międzynarodowej – Goshki Macugi i Alicji Patanowskiej.

Obie artystki dzieli diametralnie wiele, jeśli chodzi o ich twórczość i zakres działania. Również fakt, że obie należą do różnych pokoleń – Macuga zaliczana jest do grona dojrzałych i ukształtowanych twórców o międzynarodowej renomie, natomiast młodsza Patanowska – do artystów młodego pokolenia. Mimo tych ważnych różnic – zakresu działania w swojej twórczości i przynależenia do różnych pokoleń, znalazłam wiele wspólnych cech charakteryzujących ich sposób działania, które chciałam przedstawić i przeanalizować, aby zrozumieć fenomen ich karier artystycznych. Co sprawia, że obie odnoszą sukcesy, nie tylko w Wielkiej Brytanii, ale też na całym świecie? Czy jest jakiś magiczny klucz do sukcesu?

KILKA SŁÓW O ARTYSTKACH

GOSHKKA MACUGA – ARTYSTKA SZTUK WIZUALNYCH, UR. 1967

Jej prace były prezentowane na wystawach indywidualnych między innymi w Whitechapel Gallery w Londynie, Zachęcie – Narodowej Galerii Sztuki w Warszawie, Kunsthalle w Bazylei oraz galerii Tate Britain. Artystka reprezentowana jest przez galerie: Kate MacGarry (Londyn) i Andrew Kreps Gallery (Nowy Jork). W 2008 roku znalazła się w gronie czterech nominowanych do prestiżowej Turner Prize, przyznawanej najwybitniejszym młodym brytyjskim artyście.

ALICJA PATANOWSKA – ARTYSTKA I DESIGNERKA, UR. 1983

Żyje pomiędzy Polską a Wielką Brytanią. Jej instalacja artystyczna pt. „Plantacja” przyniosła artystce międzynarodowy sukces i pokazywana była na licznych targach sztuki na świecie, znalazła się też w kolekcjach sztuki m.in. w Londynie, Warszawie i Szanghaju.

CO ŁĄCZY OBIE ARTYSTKI?

WYKSZTAŁCENIE

Niewątpliwie, Wielka Brytania odegrała i odgrywa dużą rolę w twórczości obu artystek. Obie zdobyły wykształcenie zagraniczne, kończąc uczelnie artystyczne zaliczane do światowej czołówki. Macuga ukończyła Saint Martins School of Art oraz Goldsmiths College w Londynie, natomiast Alicja Patanowska – Royal College of Art w Londynie.

SPOSÓB DZIAŁANIA: „ARTYSTA JAKO BADACZ”

Obie artystki swoje realizacje poprzedzają skrupulatnym badaniem zastanej rzeczywistości. U Macugi przed powstaniem wystawy zawsze są badania archiwalne, często związane z instytucją, dla której powstaje dany projekt. Ta metoda pracy bywa nazywana „archeologią kultury”. W 2013 roku Macuga w Institute of International Visual Arts w Londynie zaprezentowała ekspozycję pt. „When Was Modernism”, której celem było przypomnienie o dokonaniach i działalności filozofa i noblisty z Indii Rabindranatha Tagore’a. Wystawa miała odzwierciedlać i luźno nawiązywać do jego eksperymentalnej szkoły w Santiniketan. Wystawa jest ciekawym przykładem, jak Macuga wciela się w rolę kuratora, historyka, archiwisty i badacza.

Patanowska, zanim przystąpi do realizacji projektu, skrupulatnie obserwuje zachowania ludzi i na tej podstawie tworzy swoje projekty. Przykładowo w projekcie „Plantation” zaczęła nocami zbierać porzucone szklanki z przystanków autobusowych, krawężników, ławek, wejść do metra. Każdej szklance robiła zdjęcie w miejscu, skąd ją potem zabierała. Na zdjęciach można znaleźć nazwę ulicy i miasto. Do każdej szklanki dorabiała, używając koła garncarskiego, porcelanowy komponent, który pozwala na obserwowanie procesu wzrostu posadzonych tam roślinek: zarówno korzeni, jak i łodygi. Każdy komponent jest inny, a każda szklanka jest sygnowana i numerowana. Wszystkie elementy wraz ze zdjęciami tworzą instalacje, w której ważne dla niej są: rytm, „żywy” element, nawiązanie do konkretnego miejsca i refleksja nad tym, skąd bierze się nasz brak szacunku dla tego, co posiadamy.

ODWOŁANIE DO TRADYCJI

Zarówno Macuga, jak i Patanowska wychodzą poza tradycyjnie pojmowaną rolę artysty, aczkolwiek obie w swych realizacjach używają tradycyjnych mediów. W przypadku Macugi to rzeźba, rysunek, malarstwo, fotografia czy film, a u Patanowskiej – ceramika.

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ

Obie artystki zdają się nieustannie rozszerzać swoje działania na nowe obszary. Macuga często podkreśla, że w twórczości jest kuratorem, opowiadaczem historii, archiwistą, projektantem, socjologiem, fotografem. Widać to na przykładzie wystawy w Iniva (Institute of International Visual Arts).

Patanowska porusza się w obu obszarach: sztuk wizualnych i designu. Jej działania wchodzą w obszar sztuki konceptualnej, artystka/designerka nie stoi też od produkcji komercyjnej. Pracę „Plantacja” pokazywała na targach designu i wystawach sztuki. Pojedyncze obiekty ceramiczne do hodowli roślin są też dostępne w sprzedaży po przystępnej cenie. Artystka zaciera granice pomiędzy intelektualnym światem sztuki a praktycznym światem designu.

PRACE ZAANGAŻOWANE

Obie artystki w swoich pracach odnoszą się do ważnych tematów społeczno-politycznych, takich, które są dyskutowane na forum międzynarodowym. To tematy często kontrowersyjne dla społeczeństwa i niosące duży ładunek emocjonalny. Macuga w swoich instalacjach często zahacza o politykę, historię, interesują ją tematy „przemilczane”, niewygodne, wyjęte z różnych kontekstów historycznych. Przykład to jej instalacja pt. „The Nature of

the Beast”, pokazywana w Whitechapel Gallery w 2009 roku. Artystkę zainteresował bowiem moment, gdy obraz Pabla Picassa „Guernica” posłużył do zorganizowania manifestacji politycznej partii komunistycznej, której celem była zbiórka pieniędzy i butów dla republikańskiej armii w Hiszpanii. Tym razem w galerii zawisła tapiseria wykonana według słynnego płótna, która na co dzień znajduje się w siedzibie ONZ w Nowym Jorku. O gobelinie zrobiło się głośno, gdy w 2003 roku zakryto go w czasie przemówienia Colina Powella, uzasadniającego interwencję militarną w Iraku. Stąd na wystawie Macugi znalazło się popiersie amerykańskiego sekretarza stanu. Pośrodku galerii artystka umieściła okrągły stół (a zarazem gablotę z materiałami archiwalnymi, co sprawia, że porównanie to jest wręcz nielogiczne), który w czasie trwania wystawy był udostępniany różnym grupom do prowadzenia dyskusji.

Natomiast Patanowską interesują zagadnienia wokół ekologii, konsumpcjonizmu i marnotrawienia żywności w bogatych społeczeństwach. W niedawno udzielonym wywiadzie dla „Contemporary Lynx Magazine”¹ (online), opowiada o swoim najnowszym projekcie, który ma na celu zwrócić uwagę na marnotrawienie jedzenia i śmieci.

ODNOSZENIE SIĘ DO KORZENI

W końcu, ważnym elementem są też korzenie i pochodzenie obu artystek. Obie czują się związane z Polską i chętnie też pokazują swoją sztukę w polskich galeriach i instytucjach, a także chętnie nawiązują do wątków i tradycji wziętych z Polski.

Patanowska ukończyła Wydział Ceramiki i Szkła na wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych. Odwołuje się też do polskiej tradycji rękodziela i naprawiania przedmiotów, a nie ich wyrzucania, co – jak mówi – wyniosła z domu.

¹ „Contemporary Lynx Magazine” to dystrybuowane na całym świecie anglojęzyczne czasopismo o sztuce, kulturze wizualnej, trendach, kreatywnych podróżach, fotografii i designie. Każdy numer zawiera rozmowy z najciekawszymi polskimi i światowymi artystami odnoszącymi sukcesy na całym świecie oraz artykuły o nowych zjawiskach w kulturze i trendach w designie. Magazyn wpisuje się w ideę *slow publishing* – każde wydanie ma 164 strony, każdy numer jest sygnowany i unikatowy. Magazyn tworzą międzynarodowi eksperci i krytycy sztuki z całego świata; por. strona internetowa: Contemporarylynx.co.uk.

Sylwia Krasoń jest historykiem sztuki, mieszka i pracuje w Londynie. Współzałożycielka organizacji artystycznej Contemporary Lynx i redaktorka naczelną półrocznika o sztuce i kulturze „Contemporary Lynx Magazine”.

Macuga na wystawie zatytułowanej „Report from the Exhibition” w londyńskiej galerii Kate McGarry w 2014 roku przypomniała prace polskiego fotografa Eustachego Kossakowskiego, który w latach 60. XX wieku sfotografował prace Kazimierza Malewicza na wystawę do muzeum Stedelik w Amsterdamie. Fotografie te stanowiły ciekawą interpretację twórczości Malewicza. Macuga swoją instalacją złożoną z prac artysty i luster przypomniała o jego twórczości i tym samym pokazała londyńskiej publiczności fotografie polskiego artysty.

PODSUMOWANIE

Goshka Macuga i Alicja Patanowska podejmują tematy uniwersalne, ważne globalnie, zrozumiałe dla widza i dające łatwo znaleźć ścieżki do własnych doświadczeń. Realizują projekty, które widza angażują intelektualnie, ale z drugiej strony, nie są to prace przeintelektualizowane. Tworzą dzieła wielowarstwowe i wielowątkowe, ale nieprzegadane i nieskomplikowane w warstwie znaczeniowej. Estetycznie urzekające, ale niekończące się na samej estetyce, bo poruszane przez nie tematy o aspekcie społecznym pozwalają na głębsze zaangażowanie widza i jego refleksję. Obie mają niezwykle wycucie nastrojów społecznych i poczucie tożsamości miejsc, co sprawia, że ich prace są istotne dla ludzi i łatwiej jest się im z nimi utożsamiać.

SYLWIA KRASOŃ

EXPLORING POLISH ARTISTS IN THE UK – THE PORTRAIT OF TWO ARTISTS – GOSHKA MACUGA AND ALICJA PATANOWSKA

SUMMARY

The paper discusses the oeuvre of two Polish-born artists whose artistic work is conducted internationally – Goshka Macuga and Alicja Patanowska. Both artists are diametrically different in their artistic content and they belong to two different generations – Macuga is a mature, internationally recognized artist, whereas Patanowska is one of the representatives of a young generation of artists. Despite the differences, the author was able to determine a number of common features that characterize the two, which she presents and analyses in order to understand the phenomenon of their artistic careers.

Keywords: Goshka Macuga, Alicja Patanowska, Polish artist, generation of artists